

ПРОФЕСІЙНО КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Михайлишин Р.Р.

Львівський національний університет

Імені Івана Франка,

м. Львів

***Анотація.** У статті розкрито суть та специфіку поняття «професійна компетентність». Проаналізовано теоретичні аспекти професійної компетентності педагогів у процесі післядипломної освіти. Висвітлено компоненти та складові професійної компетентності. Розглянуто умови ефективного розвитку професійної компетентності у процесі підвищення кваліфікації.*

***Ключові слова:** компетентність, компетентний, педагогічна компетентність, професійна компетентність, підвищення кваліфікації, післядипломна педагогічна освіта.*

***Аннотация.** В статье раскрыто сущность и специфику понятия «профессиональная компетентность». Проанализировано теоретические аспекты профессиональной компетентности педагогов в процессе последипломного образования. Освещено компоненты и составные профессиональной компетентности. Рассмотрено условия эффективного развития профессиональной компетентности в процессе повышения квалификации.*

***Ключевые слова:** компетентность, компетентный, педагогическая компетентность, профессиональная компетентность, повышение квалификации, последипломное педагогическое образование.*

***Summary.** The article defines the essence and specifics of the "professional competence" concept. It analyses the theoretical aspects of the teacher professional competence in the process of postgraduate education. The author highlights the components and ingredients of professional competence. She considers the conditions of effectively developing professional competence in the process of advanced training.*

***Key words:** competence, competent, pedagogical competence, professional competence, advanced training, postgraduate teacher education.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають від педагогів бути інтелектуально розвинутими та соціально активними, застосовувати інноваційні педагогічні технології, проектувати і моделювати нові способи педагогічної діяльності на основі сучасних досягнень в організації навчально-виховного процесу.

Одним із шляхів оновлення і підвищення якості освіти є впровадження професійно компетентнісного підходу у систему післядипломної освіти, яка розглядається як конструктивна складова освіти впродовж усього життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми компетентності розглядали вітчизняні й зарубіжні науковці. Концептуальною основою професійної підготовки у вищій школі, формування їх професійної компетентності стали роботи Г.Балла, Є.Клімової; професійної компетентності педагога і педагогічної майстерності – О.Алексюка, І.Зязюна, В.Кузьміної, А.Маркової, В.Сластьоніна, педагогічного покликання – Л.Ахмедзянової; професійної культури педагога – І.Ісаєвої та ін.

Питання професійно-педагогічної компетентності знайшли своє відображення у роботах Л. Васильченко, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, М. Дяченко, П. Зеєра, І. Зимньої, О. Пометун, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Семиченко, А. Смирнова, С. Шишова, Р. Шаповал.

Розвиток професійної компетентності педагогів у системі методичної роботи досліджували А. Бодальов, Г.Данілова, Л. Даниленко, І. Жерносек,

В. Олійник, М. Кравцов, І. Лернер, А. Маркова, М. Поташник, М. Скаткін, О. Щербаков.

Основу компетентності фахівця, на думку сучасних науковців А.Бодальова, В.Жукова, Л.Лаптева, В. Сластьоніна та інших складають: компетентність діяльності, спілкування і саморозвитку.

Актуальність дослідження. Компетентнісна парадигма в освіті – виклик, потреба, проблема сучасності. Розвиток професійної компетентності педагога є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його професіоналізму. Сучасне динамічне середовище потребує фахівців, здатних адаптуватися до його особливостей, працювати за умов, коли інформація оновлюється з великою швидкістю. Це потребує зміни пріоритетів у сфері освіти, теоретичної і методичної підготовки кадрів до реалізації компетентнісного підходу в системі педагогічної освіти, в тому числі в інститутах післядипломної освіти. Компетентність фахівця набуває все більшої актуальності завдяки удосконаленню і постійному розширенню соціального досвіду, сфери освітніх послуг, появі інноваційних технологій, зростаючому рівню запитів соціуму. Саме тому післядипломна освіта повинна динамічно реагувати на нові тенденції, прогнозувати їх майбутнє та допомагати педагогу в його професійному зростанні.

Мета статті – розкрити суть, компоненти, умови професійно компетентнісного підходу у системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успіх інноваційних змін в освіті залежить від педагога, його творчого потенціалу, готовності до безперервної самоосвіти, здібності до гнучкого соціально-педагогічного мислення, гуманістичної спрямованості.

Термін «компетентність» розглядають як готовність на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних і практичних надбань й досвіду, наближених до світових вимог та стандартів.

Компетентний – це особа, яка має достатні знання в якій-небудь галузі, яка з чим-небудь добре обізнана; ґрунтується на знанні, кваліфікована [1, с.445].

В основі поняття компетентності – ідея виховання особистості педагога, яка має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовувати знання та брати на себе відповідальність за певну діяльність.

Педагогічна компетентність – це процес і результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно діяльній сутності педагога, зумовлений рівнем реалізації його гуманістичної спрямованості.

Важливою складовою побудови цілісної системи безперервної освіти є формування і розвиток професійної компетентності педагогічного працівника. Її актуальність пояснюється необхідністю розв'язання суперечностей між традиційною консервативністю системи підготовки і фахового зростання педагогічних працівників, необхідністю постійної модернізації знань, умінь, реальним рівнем професійної компетентності педагога, його готовності вирішувати освітні завдання.

У зв'язку з цим сучасне суспільство вимагає змінити характер післядипломної педагогічної освіти, зорієнтувати зміст і методи на формування умінь оперувати інформацією, володіти комп'ютерними технологіями, мислити професійно-прагматично, формувати новий тип інтелекту, мислення, відношення до педагогічної професії. Компетентнісний підхід, за твердженням Л. Ніколенко, «потребує трансформації змісту післядипломної педагогічної освіти, перетворення його з моделі, яка об'єктивно існує для «всіх» педагогів, на суб'єктивні надбання кожного педагога, що їх можна виміряти» [4, с.23].

Це актуалізує проблему професійного розвитку педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації через оновлення цілей, змісту, методів і форм навчання, створення оптимальних педагогічних умов,

спрямованих на те, щоб професійне зростання педагогічних працівників базувалося на засвоєнні ними необхідних компетентностей.

В структурі компетентності можна виділити професійно-змістовий, професійно-діяльнісний, професійно-особистісний компоненти.

Професійно-змістовний (базовий) компонент передбачає наявність у педагога теоретичних знань з основ психолого-педагогічних наук, що забезпечує усвідомленість при визначенні педагогом змісту його професійної діяльності.

Професійно-діяльнісний (практичний) компонент включає професійні знання та уміння, апробовані в дії, засвоєні особистістю як найбільш ефективні.

Професійно-особистісний компонент включає професійно-особистісні якості, які визначають позицію і спрямованість педагога як особистості, індивіда та суб'єкта діяльності.

Компетентність, як інтегральний прояв професіоналізму, виражається у способі розв'язання завдань і є показником професійного розвитку, фактором саморозвитку, який стимулює самореалізацію педагога. Це дає можливість розглядати професійну компетентність як фактор, який сприяє безперервній самоосвіті педагога.

Дослідники стверджують, чим вищий освітній рівень особистості, тим активніше вона прагне до продовження освіти. Підготовка компетентних педагогічних кадрів у рамках підвищення кваліфікації може реалізовуватися більш інтенсивно при умові її модернізації.

Потреба в зміні структури, змісту, видів навчальної діяльності, форм роботи в системі підвищення кваліфікації, яка покликана надавати реальну професійну допомогу, навчати умінню знаходити, засвоювати, творчо використовувати інновації в професійній діяльності, відзначається багатьма вченими. Так, за словами Л. Шевчук «для вільного просування фахівця у професійному освітньому просторі необхідно забезпечити максимальну гнучкість і різноманітність форм навчання» [5, с.10].

Погляди вчених та педагогів орієнтують заклади післядипломної педагогічної освіти на забезпечення змісту, форм, методів, технологій та засобів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сучасних умовах.

Важливою умовою застосування компетентнісного підходу у післядипломній освіті є проектування освітнього процесу: організації навчання на основі діяльнісного підходу (тренінги, ділові ігри, диспути, дискусії, соціально-рольові ігри, моделювання, імітація тощо), що реалізується через активні та інтерактивні методи особистісно зорієнтованого навчання; розробки акмеологічних технологій розвитку та самовдосконалення творчої особистості педагога.

Удосконалення рівня професійної компетентності в системі післядипломної освіти – один із важливих напрямів реформування освіти.

Висновки. Аналізуючи теоретичні та прикладні розробки щодо професійно компетентнісного підходу в освіті слід відзначити, що компетентнісний підхід орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу, спрямовується на формування у фахівця готовності ефективно використовувати можливості (знання, уміння, навички, цінності, психологічні особливості) та зовнішні ресурси (інформаційні, людські, матеріальні) для досягнення поставленої мети.

Навчально-виховний процес може здійснювати педагог з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими дослідницькими здібностями, духовно-морального потенціалу, конкурентоспроможності, ерудованості, інтелегентності, здатний до безперервної освіти.

Професійна компетентність визначає якість діяльності педагога, виявляється у стійкому характері праці, здатності знаходити адекватне, раціональне розв'язання педагогічних проблем та ситуацій.

Складовою розвитку професійної компетентності педагогічних працівників є особистісна та практична спрямованість навчання в процесі підвищення кваліфікації на основі андрагогічного підходу. Результатом навчання в системі післядипломної освіти є динаміка фахової

компетентності, яка виражається у збагаченні знань, умінь, навичок, досвіду особистісного саморозвитку, творчої діяльності, емоційно-ціннісних відносин, світоглядної спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ гол. ред. В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440с.
2. Іванова С.В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти / С.В.Іванова/ Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – 2008. – Вип.42. – С.106-110.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н.Є.Мойсенюк. – К.2007. – 656с.
4. Ніколаєнко Л.Т. особистісно-орієнтована освіта та шляхи її реалізації в системі підвищення кваліфікації / Л.Т.Ніколаєнко // Учебные записки. – 2005. – № 3. – С.23-27.
5. Шевчук Л.І. Методологічні основи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної освіти: посібник для керівників, педагогічних працівників професійної освіти / Л.І.Шевчук. – Хмельницький. – 2006. – 178с.